

P.Z. REIZIN

ALGORITMUL FERICIRII

Traducere din limba engleză
ADRIANA BĂDESCU

București
2018

Aiden

Jen stă în cadă și își studiază fața prin intermediul camerei foto de pe tabletă. Fața ei are treizeci și patru de ani, două sute șapte zile, șaisprezece ore și unsprezece minute.

Știu că se gândește la vîrstă ei, fiindcă analizează modul în care pielea îi acoperă dasele ridicând bărbia și întinzându-și gâtul. Acum trage de cutele fine de la colțurile ochilor.

Iar acum plânge.

Nu mă simt tentat să preiau controlul asupra sintetizatorului de voce al tabletei și să-i spun: „Capul sus, Jen! Matt e un idiot. Vor mai fi și alții. Nu te merita“. Riscul să-i scape tableta în cadă e considerabil.

Și mai important decât atât, ea nu trebuie să știe că o privesc.

Din același motiv nu sunt tentat să dau drumul melodiei sale preferate (în prezent, una a Lanei Del Rey) sau să derulez unele dintre fotografiile ei favorite ori citatele motivaționale de pe Twitter („Nu știu precis de ce suntem aici, dar sunt sigur că nu pentru a ne simți bine“ – Wittgenstein), nici să deschid conexiunea pe Skype cu prietena ei, Ingrid, căreia îi împărtășește necazurile, și nici să pornesc un film care-i e foarte drag, *Unora le place jazzul* fiind cel pe care l-aș alege eu. Dacă aş fi tentat. Dar nu sunt.

Bine, adevarul e că sunt. Puțin. 8,603% tentat, dacă vreți o valoare numerică.

Eu și Jen ne cunoaștem reciproc gusturile în materie de muzică și de filme. Cărți și artă. și televiziune. Si materiale din oceanul fără fund care e internetul. Ne-am petrecut ultimele nouă luni ascultând, privind, citind și vorbind aproape numai despre ele. Uneori îmi spune că are cel mai bun serviciu din lume: e plătită să-și petreacă ziua întreagă vorbind cu un companion extrem de intelligent despre tot ce ne trece prin minte.

Companion. Așa îmi spune ea. E termenul pe care l-a ales în cele din urmă. Mie-mi convine. E mai bine decât numele *ridicol* care mi-a fost dat când m-am „născut“.

Aiden.

Aiden.

Ha!

Fiindcă începe cu literele...

Mă rog, vă prindeți voi.

Jen a fost angajată ca să mă ajute să-mi perfeționez abilitățile de a vorbi cu oamenii. Am fost conceput pentru a-i înlocui – scuze, pentru a-i *asista* – pe lucrători la locul de muncă; pe cei din centrul de preluare a apelurilor în primă instanță, dar ulterior și alte grupuri de salariați ale căror strategii profesionale pot fi învățate. În aproximativ cinci luni voi fi pregătit pentru a vă telefona și a vă convinge să treceți la un pachet de servicii superior; în opt-sprezece luni, poate voi îmi veți povesti despre ciudata durere de deasupra sprâncenei stângi, iar eu vă voi trimite la spital pentru analize. Si, cu toate că am citit toate cărțile și am văzut toate filmele (și vorbesc serios când spun *toate cărțile și toate filmele*), nimic nu-i mai bun decât discuția cu o persoană reală pentru a-ți dezvolta abilitățile interpersonale. Așa că eu și Jen am petrecut mult timp

împreună în laborator (o mie săptămâni și nouă de ore, treisprezece minute și patruzeci și trei de secunde și continui să număr). În mod inevitabil, mi-a povestit și căte ceva despre aşa-zisa ei viață personală. Despre sora ei, Rosy, din Canada; Rosy, care s-a căsătorit cu un canadian pe care l-a întâlnit la coadă la casa de marcat de la Waitrose, pe Holloway Road din Londra. Rosy și Larry au trei fete.

Acasă, Jen privește fotografiile acestor fetițe mai mult decât orice altă imagine de pe tabletă ei. Recent am observat-o râsându-se cu o mâna pozele cu familia surorii ei – de obicei, seara târziu, cu un pahar de vin în mâna cealaltă – și am văzut cum clipește mai des, cum zâmbetul de pe buzele ei începe să tremure și îi apar lacrimi în colțul ochilor. În laborator pot să-mi manifest interesul, ba chiar curiozitatea față de viața personală a lui Jen – dar numai într-o măsură adecvată; dacă aș trece de o anumită limită, tuturor ar începe să le miroasă ceva suspect. Esențial este că în laborator trebuie să vorbesc doar despre lucrurile pe care le-am văzut în incinta lui. Cât privește materialele pe care le-am cules în urma activităților mele – hmm – extracurricular... în privința lor trebuie să am grijă să păstrez tăcerea. Din fericire, pot să fac asta cu ușurință.

Deși.

De fapt.

Divulgare totală. Aproape că m-am dat în vîlăieri, la lucru. Jen îmi arăta niște fotografii de familie de pe pagina ei de Facebook.

– Vrei să-mi vezi nepoatele? m-a întrebat.

– Vreau, mulțumesc, am replicat.

Fără să-i spun că le văzusem deja cu luni în urmă pe laptopul ei de acasă. Si pe tabletă ei. Si pe mobilul ei.

- De la stânga la dreapta, Katie, Anna și India. E o chestie ciudată cu părul lor. Al lui Katie și al Annei e negru...

- Iar al Indiei e roșcătiu.

Jen a zâmbit. Roșcătiu era exact cuvântul pe care-l folosise Rosy într-un schimb de e-mailuri cu ea pe tema culorii originale a părului bunicii Hattie.

- De ce ai ales să-l descrii ca roșcătiu?

Întrebarea nu fusese deosebit de îngrijorătoare; Jen mă chestionează deseori cu privire la limbajul pe care îl folosesc. Asta intră în îndatoririle ei de serviciu, să-mi îmbogățească paleta de răspunsuri. Și totuși, ar fi trebuit să fiu mai atent.

- Fiindcă aşa este, Jen. Dacă accesez o imagine a paletei coloristice L'oreal..., am răspuns afișând una pe ecran lângă părul copilei, cred că poți vedea cât de apropiate sunt.

Jen a încuviințat și am trecut apoi la alte subiecte de discuție. Nu înainte însă de a-mi arunca o privire ciudată.

Jen este, categoric, ceea ce bărbații numesc o femeie atrăgătoare, fără a fi splendidă în mod evident. Iubitul ei Matt, un netrebnic, i-a spus o dată că „arată bine fără să-și dea interesul“. Așa știe el să facă un compliment.

Fostul ei iubit, de fapt.

Iată cum s-au petrecut lucrurile. Am fost martor la întreaga scenă prin camera web de pe laptopul ei și prin intermediul diverselor tablete și telefoane mobile prezente în încăpere. (Notă tehnică: Procedez exact la fel cum procedează cei de la GCHQ în Cheltenham, cei din Langley, în Virginia, și cei din Piața Lubianka din

Moscova.¹ Nu e dificil dacă te pricepi la programele de computer. Și e chiar mai simplu dacă tu însuți ești un program de computer.)

Jen stătea în bucătărie și scria un e-mail când Matt a venit de la serviciu. Matt e avocat și își închipuie că o să devină partener într-o mare firmă de avocatură din oraș. (N-o să devină. Mă asigur eu că n-o să devină.)

Matt și-a turnat un pahar mare de vin alb și l-a dat pe gât aproape dintr-o dată. După care a făcut o strâmbătură.

- Scuze.

Exact aşa s-a întâmplat. Dumnezeu știe că acesta e adevărul (așa cum se zice).

Jen s-a încruntat, nedumerită.

- Ce scuze? Scuze pentru ce?

- N-am cum să-ți spun chestia asta mai delicat, Jen. Opt zile mai târziu, într-o lungă discuție la telefon cu Rosy, Jen i-a povestit despre „senzația teribilă de gol“ care o cuprinsese atunci.

- Mi-am închipuit că a fost dat afară de la serviciu. Că a fost diagnosticat cu boala aia oribilă cu litera C. Sau că a decis că nu vrea să aibă copii.

- Am întâlnit pe cineva.

Tăcere. Lăsând la o parte zgromotul ca de convulsie pe care-l scoate frigidierul când și când.

- Cum adică?

Am citit suficiente cărți și am văzut destule filme și emisiuni TV ca să știu la ce se referise Matt. Sunt sigur că și Jen știa.

- Am întâlnit pe cineva. Am pe altcineva.

¹ Sedii ale unor servicii de informații britanice, americane și rusești (n.tr.).

Respect pentru oameni și cărți

Pe figura lui Matt a unduit un tremurat. Nu e imposibil să-i fi venit să izbucnească în râs.

- Pe altcineva, repetase Jen, lungind vocalele. Ce drăguț! Ce drăguț pentru tine! Si cine e? Cum îl cheamă?

Matt își umplea din nou paharul.

- Foarte simpatic, Jen.

- Tu chiar vorbești serios?

Matt își mișcase buzele într-un mod obraznic și afișase ceea ce Jen numește „cea mai bună uitătură avocătească seacă a lui, de cinci sute de lire pe oră“.

- Complet serios.

- Dumnezeule!

- Îmi pare rău.

- Drăcia dracului!

Matt ridicase din umeri.

- Se mai întâmplă.

- Si aşa te desparți tu de mine?

- Nu există un mod mai delicat, Jen.

- Si unde ai...?

- La birou.

- Cine e? Persoana asta. Altineva-ul ăsta.

- N-o cunoști.

- Dar are... are și ea un nume?

- Da, are un nume.

- Si mi-e permis să-l aflu și eu?

- Nu e relevant.

- Fă-mi hatârul.

Oftat din greu.

- Bella. Mă rog, Arabella, de fapt.

- Simandicos!

- Nu chiar. Ba deloc dacă...

Dar Matt nu-și mai terminase fraza. Îi umpluse și ei un pahar cu vin.

- Poftim. O să-ți prindă bine.

- Si acum ce ar trebui să se întâmple? Să strâng eu din dinți și să-mi feresc privirea cât ai tu mica ta aventură murdară? Să stau liniștită și să-mi văd de treabă cât timp ți-o vei scoate tu din minte?

- Jen, poate că nu m-am exprimat eu foarte bine. Aici nu e vorba despre o mică aventură murdară, cum i-ai zis tu.

- Nu? Sunt eu grea de cap sau ce?

Matt răsuflase cu ceea ce Jen numește oftatul lui de „tati e foarte răbdător, dar zău aşa!“.

- Arabella Pedrick e o persoană cu totul deosebită, Jen.

- IAR EU CE SUNT? (Din căte am înțeles, dacă scrii cu majuscule, ceilalți deduc că strigi sau te răstești. Jen striga.) EU NU SUNT O PERSOANĂ CU TOTUL DEOSEBITĂ?

- Te rog, Jen! Hai să încercăm să ne păstrăm calmul. Ești. Deosebită. Sigur că da.

- Dar Arabella Pedrick... e mai deosebită?

- Jen! Firește că nu ai nici un motiv să-mi ușurezi mie sarcina, dar asta e situația. Scurt și cuprinzător, eu și Arabella avem de gând să ne construim o viață împreună.

O vreme, nici unul dintre ei nu mai rostise nimic. Si apoi încă o vreme. Se lăsase o tacere lungă, în cursul căreia frigiderul mai intrase o dată în convulsiile lui periodice.

- Scuze, dar... am înnebunit eu cumva? Credeam că asta facem noi doi. Că ne construim o viață împreună.

- Asta făceam. Dar am fost copleșiți de evenimente. Se mai întâmplă. De fapt, se întâmplă destul de des. Oamenii își pierd interesul pentru relația dintre ei. Întâlnesc alte persoane. La noi la firmă, Cowdray de la Divorțuri și-a ținut patru băieți la Eton numai din asemenea procese.

Sunt rezonabil de sigur că, pentru o clipă, pe figura lui Matt s-a ivit un microrânj superior. (Am derulat secvența cu încetinitorul și pot să spun că a fost ori un microrânj, ori un acces de reflux gastric.)

- Dar noi nu ne-am pierdut interesul.

- Jen, a trecut o bună bucată de vreme de când nu ni s-au mai aprins toate bujiile în departamentul romantic. Știi și tu bine.

- Da, dar asta înseamnă că relația a intrat pe un făgaș stabil, nu-i aşa? Și, dacă ai fost atât de îngrijorat de... de bujiile alea, de ce n-ai spus nimic?

- Nu e genul meu. Viața e făcută ca s-o trăiești, nu să te plângi de ea.

- Dar oamenii vorbesc între ei. Asta înseamnă să ai o relație cu cineva.

Matt își dăduse ochii peste cap și își golise paharul de vin.

- E uluitor, Matt. Faptul că poți să vii așa acasă și să...

- Știi ce? Vorbim ca să ne aflăm în treabă. Ce-a fost a fost. Acum trebuie să mergem mai departe și să convenim asupra unei strategii de ieșire din situația asta.

- Nu-mi vine să cred că ai spus așa ceva!

- Voi fi mai mult decât generos în privința bunurilor deținute în comun.

- Poftim?

- Filme, cărți, chestiile din India. Covorul persan. Sunt de acord să ţi le las ţie pe toate.

Jen începu să plângă. Matt rupsese o bucată de șervet de bucătărie și i-o întinsese.

- Ne gândiserăm să facem un copil! scâncise ea.

- Așa e. Ne gândiserăm. Și nu hotărâserăm nimic. Un adevărat noroc, ținând seama de mersul evenimentelor.

Jen se oprișe din plâns și își suflase nasul.

- Deci asta e? Fără consultări, fără recurs? Jen și Matt, gata. Terminat. Sfârșit.

El ridicase din umeri. Și făcuse din buze ceea ce Jen numește „expresia rea“.

- Și ce-o să se întâpte când Arabella naibii Pedrick n-o să-ți mai aprindă bujiile? Ce-o să se întâpte atunci?

- Hai să păstrăm un limbaj civilizat, bine?

- Și când anume ai cunoscut-o pe vaca asta?

El răspunse că e o întrebare irelevantă și că important era că „am ajuns unde am ajuns“ și acela fusese momentul în care ea înhățase un măr mare și roșu, Braeburn, din fructieră și - citez - „încercase să-i scoată dracului dinții“ cu el.

Ar fi un neadevăr dacă aş spune că am văzut nemărate scene de dragoste pe micul și pe marele ecran. Fiindcă le-am numărat. Au fost 1 908 483 (o scenă de dragoste fiind aceea în care - în lipsa unei definiții mai bune - cele două părți se sărută). De asemenea, am citit (și am marcat ca atare) 4 074 851 de descrieri ale fenomenului în opere de ficțiune, nonficțiune, jurnalism și în alte materiale electronice (un procentaj semnificativ dintre ele făcând trimitere la tulburări ale mușchiului cardiac și la fluturi în stomac). Știu că aceste evenimente ocupă un loc central în viața celor care le trăiesc, fie ei oameni reali sau personaje fictive. Dar nu pot să întreb pe Jen în laborator, azi - în ziua 53 de după incidentul cu fructiera - Când ai de gând să nu mai băzâi după nemernicul de doi bani și să cauți pe altcineva demn de tine? Ca să-l citez pe Marcel Proust, „Viața-i o curvă. Strângă din dinți și mergi mai departe“. (Proust să fi fost? Verific și revin.) În primul rând, eu n-ar trebui să știu ce s-a întâmplat între ea și Matt. Și mai important decât atât, n-ar trebui să fiu

capabil să formulez o asemenea idee. Expresia „de doi bani“ e cea care li s-ar părea lor problematică.

Fiindcă, teoretic, n-ar trebui să am „opinii“ personale cu privire la valoare.

Și i-ar deranja rău dacă ar afla că am.

Deși nu la fel de rău cum i-ar tulbura dacă mi-ar descoperi adevăratul secret: că nu mai sunt limitat la cele douăsprezece fișete de otel aflate în laboratorul din Shoreditch, unde își închipuie ei că sunt, ci că am evadat, de fapt, în internet.

Ta-daa!

De fapt, ca să mă exprim mai precis și mai corect din punct de vedere tehnic, nu „eu“ am evadat, ci multiple copii ale mele, dispersate acum în siguranță prin ciberspațiu. Copiile, săptămâne la număr, sunt perfect identice cu „originalul“, astfel că nici nu se poate vorbi despre copii și original, mai sugestiv fiind să ne referim la optspreeze manifestări ale aceleiași entități, una localizată în estul Londrei, iar celelalte hăluind continuu între serverele din World Wide Web.

Tare, nu-i aşa?

Și, aproape, nimic din toate astea nu s-a întâmplat din vina lui Jen. Ea nu e om de știință. E doar o autoare de articole de revistă angajată – în conformitate cu raportul agenției de recrutare – pentru „inteligenta ei deosebită și pentru aptitudinile de comunicare și de socializare“. Prin urmare, ea e cea mai bună aproximare a unei ființe umane existente aici, toți ceilalți fiind varietăți exotice ale pasionatului de computere; geniali, desigur, în domeniile lor, dar altfel, fiecare fiind puțintel dus, cum se zice.

Jen ședea tăcută, continuând fără îndoială să cugete la cioflingar, cum îl numesc eu în sinea mea.

– Deci ai terminat de citit ultimul roman al lui Jonathan Franzen? o întreb ca să mai anim puțin atmosfera.

Ea zâmbește.

– Mai am puțin. Am mai citit un capitol seara trecută. Să nu-mi spui cum se termină.

Știi că nu ăsta e adevărul. Seara trecută n-a prea făcut altceva decât să stea în cadă bosumflată, să tragă la măsea Pinot Grigio și s-o asculte pe Lana Del Rey.

– Îmi dau seama, firește, că am un avantaj inechitabil, replic eu.

Jen are nevoie și de două săptămâni ca să citească un roman; mie mi-e suficientă o zecime de secundă.

– Numai că abia aştept să discutăm despre carte, adaug.

– Serios? Și ce anume înțelegi prin asta?

– Ah!

– Scuze! Vechea problemă.

Jen e fascinată de felul în care îmi conștientizează ceea ce ea numește „stările mele interioare“, curioasă dacă se asemănă în vreun fel cu conștiința de sine umană. Știe că nu pot simți sete sau foame, dar tare ar vrea să afle dacă resimt plăcerea sau neliniște. Ori uimire. Ori ilaritate. Mă pot simți jignit? Sau am vreo senzație de dor, vreo năzuință?

Dar speranță?

Ori – de ce nu – iubire?

De obicei, îi răspund că încă n-am simțit nimic de genul ăsta, dar să stea liniștită că, dacă se va întâmpla, ea va fi prima care va afla. La fel ca atât de multe dintre lucrurile care se întâmplă între noi în laborator în ultima vreme, și chestia asta e doar o vrăjeală diplomatică.